

TOESTEMMING voor VACCINATIE door het CLB

Deze fiche vervangt, gezien de nieuwe wettelijke bepalingen voor CLB sinds 2018, de 'Toestemmingsprocedure voor vaccinatie door het CLB, 2011, VVWJ'.

Op welke manier wordt toestemming gegeven?

De [wet betreffende de rechten van de patiënt](#) geeft hierover meer duidelijkheid. Passages uit die wet worden hieronder vermeld en vertaald naar de praktijk.

Vrije, geïnformeerde toestemming

Art. 7. § 2. De communicatie met de patiënt geschiedt in een duidelijke taal. De patiënt kan erom verzoeken dat de informatie hem schriftelijk wordt bevestigd.

Art. 8. § 1. De patiënt heeft het recht om geïnformeerd, voorafgaandelijk en vrij toe te stemmen in iedere tussenkomst van de beroepsbeoefenaar.

Art. 8. § 2. De inlichtingen die aan de patiënt verstrekt worden, hebben betrekking op het doel, de aard, de graad van urgentie, de duur, de frequentie, de voor de patiënt relevante tegenaanwijzingen, nevenwerkingen en risico's verbonden aan de tussenkomst, de nazorg, de mogelijke alternatieven en de financiële gevolgen. Ze betreffen bovendien de mogelijke gevolgen ingeval van weigering of intrekking van de toestemming.

Art. 8. § 4. De patiënt heeft het recht om de toestemming voor een tussenkomst te weigeren of in te trekken. Indien de patiënt schriftelijk te kennen heeft gegeven zijn toestemming tot een welomschreven tussenkomst van de beroepsbeoefenaar te weigeren, dient deze weigering te worden geëerbiedigd zolang de patiënt ze niet herroept.

Voor de praktijk

Ouders en jongeren krijgen vooraf gerichte schriftelijke of mondelinge informatie. De informatiebrieven van de VVWJ bevatten de minimaal noodzakelijke informatie voor een geïnformeerde toestemming voor vaccinatie.

De persoon die toestemming kan geven heeft de vrije keuze om al dan niet toestemming te geven. De toestemmingsbrieven van de VVWJ voorzien verschillende keuzemogelijkheden: toestemming voor CLB, vaccinatie door huisarts/kinderarts, reeds gevaccineerd of weigering.

De persoon die toestemming kan geven, heeft de kans zijn keuze te herroepen na een toestemming of weigering. Blijf om die reden informeren over de aanbevolen vaccinaties, ook al is het vaccin voordien geweigerd.

Mondeling, schriftelijk of impliciet door gedrag

Art. 8. § 1. Deze toestemming wordt uitdrukkelijk gegeven behalve wanneer de beroepsbeoefenaar, na de patiënt voldoende te hebben geïnformeerd, uit de gedragingen van de patiënt redelijkerwijze diens toestemming kan afleiden.

Art. 8. § 1. Op verzoek van de patiënt of van de beroepsbeoefenaar en met de instemming van de beroepsbeoefenaar of van de patiënt, wordt de toestemming schriftelijk vastgelegd en toegevoegd aan het patiëntendossier.

Art. 8. § 4. Op verzoek van de patiënt of de beroepsbeoefenaar wordt de weigering of intrekking van de toestemming schriftelijk vastgelegd en toegevoegd aan het patiëntendossier.

Voor de praktijk

Een geïnformeerde toestemming voor vaccinatie wordt in CLB meestal schriftelijk gegeven, maar kan ook mondeling. De schriftelijke of mondelinge toestemming of weigering voor vaccinatie wordt genoteerd in het leerlingendossier.

De identiteit van de persoon die toestemming geeft of weigert, is vermeld op de toestemmingsbrief of wordt genoteerd in het leerlingendossier indien de toestemming of weigering mondeling verloopt.

Een geïnformeerde handelingsbekwame leerling kan impliciet toestemming geven door zich te begeven naar de plaats waar gevaccineerd wordt of omgekeerd weigeren door dit niet te willen.

Wie mag de toestemming geven?

Wet betreffende de rechten van de patiënt

Volgens de [wet betreffende de rechten van de patiënt](#) van 22/8/2002 worden de rechten van de minderjarige uitgeoefend door de ouders die het gezag van de minderjarige uitoefenen of door zijn voogd (Art.12.§1). De patiënt moet betrokken worden bij de uitoefening van zijn rechten rekening houdend met zijn leeftijd en maturiteit. De patiëntenrechten kunnen door de minderjarige patiënt die tot een redelijke beoordeling van zijn belangen in staat kan worden geacht, zelfstandig worden uitgeoefend (Art.12.§2).

Er is sprake van geïnformeerde toestemming op voorwaarde dat de patiënt competent is om toestemming te geven. Volwassenen worden verondersteld handelingsbekwaam te zijn, tot bewijs van het tegendeel. Minderjarigen daarentegen worden juridisch als handelingsonbekwaam beschouwd. Er zijn uitzonderingen op die veronderstelde handelingsonbekwaamheid, er zijn een aantal gevallen waarin een minderjarige wel een geldige toestemming kan geven (cf. Rechten van minderjarigen in de gezondheidszorg, Kinderrechtencoalitie Vlaanderen vzw, 2004), namelijk:

- De geëmancipeerde minderjarige is feitelijk onafhankelijk van zijn/haar ouders en mag ook zelf onafhankelijk beslissingen maken, vb. de minderjarige woont alleen, voorziet in zijn/haar eigen levensonderhoud, is getrouwd,...

- De mature minderjarige of de minderjarige met oordeelsvermogen. Als de minderjarige voldoende maturiteit bezit om de aard en consequenties van de beslissing in te schatten, kan de minderjarige een geldige toestemming geven.

De Wet Patiëntenrechten voorziet geen leeftijd waarop de minderjarige bekwaam wordt geacht.

Jeugdrecht.be ((On)Bekwaamheid van minderjarige patiënten, februari 2017) vermeldt hierover: ‘Beroepsbeoefenaars laten zich bij de inschatting van de bekwaamheid van hun minderjarige patiënt in de praktijk vaak toch leiden door een leeftijdscriterium. Meer en meer wordt de leeftijd van 12 jaar gebruikt als scharniermoment voor het bereiken van bekwaamheid. En ook door de aard van het onderzoek, de behandeling of ingreep: over lichte en risicoarme medische tussenkomsten kunnen bekwaame minderjarigen zelfstandig beslissen; over zwaardere, risicovolle tussenkomsten zullen minderjarigen meestal niet alleen mogen beslissen en zal de toestemming van de ouders gevraagd worden.’

Wettelijke bepalingen voor CLB

De toestemming voor vaccinatie wordt vermeld in het decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding van 25 juni 2018, toegelicht door de omzendbrief ‘Operationalisering van de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding’ van 14 juni 2018. In het Besluit van de Vlaamse Regering tot operationalisering van de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding van 6 augustus 2018 wordt de opdracht van het CLB omtrent vaccinatie geconcretiseerd, maar niet de toestemming voor vaccinatie.

Als ‘ouders’ toestemming geven voor vaccinatie, wordt het begrip ‘ouders’ in het decreet gedefinieerd als: “de personen die titularis zijn van het ouderlijk gezag of, bij ontstentenis van deze personen, de wettelijke vertegenwoordiger”. Dit in tegenstelling tot veel andere opdrachten binnen de leerlingenbegeleiding die niet ressorteren onder de wet op de rechten van de patiënt, waarbij opvoedingsverantwoordelijken ook het recht hebben om toestemming te geven.

Dit wordt in de omzendbrief als volgt toegelicht: ‘Het vaccineren kan enkel mits toestemming. In het decreet leerlingenbegeleiding is er niet meer opgenomen wie de toestemming moet geven. De praktijk leert dat ouders toestemming geven en de leerling impliciet toestemming geeft door zich te begeven naar de plaats van vaccinatie. Opvoedingsverantwoordelijken worden hier uitgesloten.

In de praktijk kunnen zich verschillende situaties voordoen waarbij de toestemming en het vaccineren problemen geeft:

- De ouders geven toestemming voor een vaccinatie. De leerling die in staat is tot redelijke beoordeling van zijn belangen weigert gevaccineerd te worden. Het CLB vaccineert niet. Het CLB informeert de ouders hierover tenzij de bekwaame leerling zich hiertegen verzet. Hier geldt het beroepsgeheim ten aanzien van de ouders. Aan de leerling wordt goed uitgelegd waarom het toch zinvol zou kunnen zijn om de ouders te informeren;

- De ouders vullen het toestemmingsformulier niet in. De bekwame leerling die in staat is tot redelijke beoordeling van zijn belangen wil gevaccineerd worden nadat hij/zij informatie kreeg in een voor hem/haar duidelijke taal. Het CLB kan beslissen om te vaccineren, na toestemming van de bekwame leerling. Het CLB informeert de ouders hierover tenzij de bekwame leerling zich hiertegen verzet. Hier geldt het beroepsgeheim ten aanzien van de ouders. Aan de leerling wordt goed uitgelegd waarom het toch zinvol zou kunnen zijn om de ouders te informeren;
- De ouders vullen toestemmingsformulier niet in en de leerling wil niet gevaccineerd worden. Het CLB vaccineert niet.'

Voor de praktijk

De toestemming voor vaccinatie kan zelfstandig gegeven worden door de meerderjarige leerling, door de ouder(s) die het gezag* van de minderjarige leerling uitoefen(t)(en), door de voogd van de leerling of door de handelingsbekwame minderjarige leerling;

Een handelingsbekwame leerling mag nooit tegen zijn wil gevaccineerd worden.

Enkele concrete situaties:

Ouder(s) of voogd geven toestemming voor vaccinatie. Leerling geeft impliciet toestemming door zich te begeven naar de plaats waar gevaccineerd wordt.

→ CLB vaccineert en informeert de ouder(s) of voogd hiervan.

Ouder(s) of voogd geven toestemming voor vaccinatie. De handelingsbekwame leerling weigert gevaccineerd te worden.

→ CLB vaccineert niet en informeer de ouder(s) of voogd hiervan, tenzij de leerling dit weigert**.

Ouder(s) of voogd vullen toestemmingsformulier niet in. De handelingsbekwame leerling wil gevaccineerd worden nadat hij/zij informatie kreeg in een voor hem/haar duidelijke taal.

→ CLB kan vaccineren, na toestemming van de leerling. Het is aan te bevelen een schriftelijke toestemming te vragen. Informeer de ouder(s) of voogd, tenzij de leerling dit weigert**.

Ouder(s) of voogd weigeren vaccinatie. De handelingsbekwame leerling wil gevaccineerd worden nadat hij/zij informatie kreeg in een voor hem/haar duidelijke taal.

→ CLB kan vaccineren, na toestemming van de leerling. Het is aan te bevelen een schriftelijke toestemming te vragen. Informeer de ouder(s) of voogd, tenzij de leerling dit weigert**.

*Tenzij het CLB actief verwittigd wordt van het tegenovergestelde, mag het CLB ervan uitgaan dat er gezamenlijk ouderlijk gezag is. Het CLB mag dan bij een toestemming voor vaccinatie van één van de ouders ervan uitgaan dat dit in onderling overleg gebeurde. Als er geen onderling akkoord is, dan dienen de ouders hier onderling een oplossing voor te vinden, in uitzonderlijke situatie via de rechtbank. Enkel in het geval dat één van de ouders ontzet is uit de ouderlijke macht of dat één van de ouders het exclusief ouderlijk gezag gekregen heeft, kan één ouder zelfstandig beslissen zonder akkoord van de andere. In deze twee situatie moet een vonnis worden voorgelegd aan het CLB.

**Hier geldt het beroepsgeheim ten aanzien van de ouder(s) of voogd. Informeer de leerling waarom het zinvol zou kunnen zijn de ouder(s) of voogd toch te informeren.

